

فهرست مطالب

پیش گفتار.....	۵
آزمون دکترای تخصصی زبان و ادبیات فارسی ۱۴۰۱	
دروس تخصصی.....	۳۳۱
پاسخ نامه دروس تخصصی.....	۳۴۱
آزمون دکترای تخصصی زبان و ادبیات فارسی ۱۴۰۲	
دروس تخصصی.....	۳۸۲
پاسخ نامه دروس تخصصی.....	۳۹۰
آزمون دکترای تخصصی زبان و ادبیات فارسی ۱۴۰۳	
دروس تخصصی.....	۴۲۰
پاسخ نامه دروس تخصصی.....	۴۲۸
منابع.....	۴۶۰

آزمون دکترای زبان و ادبیات فارسی ۱۴۰۳

دروس تخصصی

۷۷۱. از میان بخش‌های مختلف اوستا، کدام بخش در زمره ژانر روایت‌های حماسی به شمار می‌رود؟
(۱) گات‌ها (۲) یشت‌ها (۳) وندیداد (۴) ویسپرد
۷۷۲. کدام مورد در خصوص معرفی کتاب «جواهر الاسرار و زواهر الانوار»، درست است؟
(۱) مؤلف کتاب کمال‌الدین حسین کاشفی سبزواری است. در شرح اصطلاحات و رموز عرفانی است. از آثار سده نهم هجری است.
(۲) مؤلف کتاب کمال‌الدین عبدالرزاق لاهیجی است. در شرح گلشن راز شامل یک مقدمه و دوازده فصل است. از آثار سده نهم هجری است.
(۳) مؤلف کتاب کمال‌الدین حسین خوارزمی است. در شرح مثنوی معنوی، شامل یک مقدمه و ده مقاله است. از آثار سده نهم هجری است.
(۴) مؤلف کتاب کمال‌الدین اسعد صدیقی دوانی است. در شرح الهی‌نامه عطار، شامل یک مقدمه و ده فصل است. از آثار سده هشتم هجری است.
۷۷۳. کدام مورد، متضمن اعضای فعال انجمن خاقانم در دوره بازگشت ادبی است؟
(۱) فتح علی خان صبا- میرزا عبدالوهاب نشاط- سید محمد سحاب اصفهانی
(۲) مجمر اصفهانی- محمد حسین فراهانی- میرزا نصیر طیب
(۳) صباحی بیدگلی- هاتف اصفهانی- محمدصادق منشی
(۴) حسینعلی آشفته- عمان سامانی- آذر بیدگلی
۷۷۴. دو مکتب بزرگ عرفانی در اواخر قرن ششم و اوایل قرن هفتم، کدام است؟
(۱) حروفیه- شیخیه جوریه (۲) نوربخشیه- مولویه
(۳) چشتیه- نعمت‌اللهیه (۴) کبرویه- سهروردیه
۷۷۵. با توجه به ویژگی‌های مکتب واسوخت، کدام مورد تناسب نزدیکی با آن دارد؟
(۱) آن روزگار کو که مرا یار یار بود؟
(۲) خبر دهید به صیاد ما که ما رفتیم
(۳) ز هر کامی که در ایام او بود
(۴) خوبانش به تاریکی بازار درون
من بر کنار از غم و او در کنار بود
به فکر صید دگر باشد و شکار دگر
به جز یک آرزو در رام او بود
چون آب خضر روان شده در ظلمات
۷۷۶. نوع و معنای حروف مشخص شده (واو) در کدام مورد درست است؟
(۱) صلاح کار کجا و من خراب کجا
(۲) دوش می‌آمد و رخساره برافروخته بود
(۳) عمر برف است و آفتاب تموز
(۴) دیدم و آن چشم دل سیه که تو داری
بین تفاوت ره از کجاست تا به کجا (واو استبعاد)
تا کجا باز دل غمزده‌ای سخته بود (واو مقابله)
اندکی ماند و خواجه غره هنوز (واو معیت)
جانب هیچ آشنا نگاه ندارد (واو حالیه)
۷۷۷. در کدام مورد، جمله پیرو به صفت تأویل می‌شود؟
(۱) هنوز با همه دردم امید درمانست
(۲) که گفت در رخ زیبا نظر خطا باشد
(۳) کسی ملامت وامق کند به نادانی
(۴) تو را در آینه دیدن جمال طلعت خویش
که آخری بود آخر شبان یلدا را
خطا بود که نبینند روی زیبا را
حبیب من که ندیدست روی عذرا را
بیان کند که چه بودست ناشکیبا را
۷۷۸. کدام مورد، در بیت زیر درست است؟
«در دهان دار تا بود خندان چون گرانی کند بکن دندان»
(۱) حذف مسند (۲) حرف ربط همپایگی
(۳) تکرار مسندالیه (۴) تنازع

۷۷۱. گزینه ۲)

توضیح:

- یشت‌ها مجموعه‌ای از سرودها و نیایش‌ها در ستایش ایزدان مختلف زرتشتی و نغمه‌های حماسی و اساطیری هستند.
- این سرودها به لحاظ محتوا و لحن حماسی، شرح نبردها، پیروزی‌ها و صفات برجسته ایزدان و پهلوانان زرتشتی را به تصویر می‌کشند.
- مشهورترین یشت‌ها، یشت فرنیغ، یشت مهر، یشت رام، یشت اشه و یشت سپندارمذ هستند که هر کدام روایتگر داستان‌ها و حماسه‌های مربوط به ایزد یا پهلوان خاص خود هستند.

علت نادرستی سایر گزینه‌ها:

(۱) گات‌ها:

- گات‌ها سرودهای زرتشت و کهن‌ترین بخش اوستا هستند.
- مضامین گات‌ها بیشتر فلسفی، اخلاقی و عرفانی بوده و به ندرت به روایت‌های حماسی می‌پردازند.

(۳) وندیداد:

- وندیداد به مجموعه قوانین و احکام دینی زرتشتی اختصاص دارد و فاقد روایت‌های حماسی است.

(۴) ویسپرد:

- ویسپرد مجموعه‌ای از دعاها و اوراد مذهبی زرتشتی است و دربرگیرنده روایت‌های حماسی نیست.

۷۷۲. گزینه ۳)

توضیح:

- کتاب "جواهر الاسرار و زواهر الانوار" شرحی بر مثنوی معنوی مولانا جلال‌الدین رومی است که توسط کمال‌الدین حسین خوارزمی در قرن نهم هجری نوشته شده است.

- این کتاب شامل یک مقدمه و ده مقاله است و هر مقاله به شرح یکی از دفترهای مثنوی اختصاص دارد.

- خوارزمی در این شرح، به تفسیر ابیات دشوار مثنوی، بیان معانی عرفانی و فلسفی آن و ذکر نکات تاریخی و ادبی مربوط به آن می‌پردازد.

علت نادرستی سایر گزینه‌ها:

(۱) کمال‌الدین حسین کاشفی سبزواری:

- این نویسنده مشهور، صاحب تالیفات متعددی از جمله "روضه الانوار" و "انوار السعادت" است، اما کتاب "جواهر الاسرار و زواهر الانوار" را ننوشته است.

(۲) کمال‌الدین عبدالرزاق لاهیجی:

- لاهیجی شارح کتاب "گلشن راز" شبلی است، نه مثنوی معنوی. کتاب او "شرح گلشن راز" نام دارد.

(۴) کمال‌الدین اسعد صدیقی دوانی:

- دوانی شارح کتاب "الهی‌نامه" عطار نیشابوری است، نه مثنوی معنوی. کتاب او "شرح الهی‌نامه" نام دارد.

۷۷۳. گزینه ۱)

توضیح:

- انجمن خاقان در دوره بازگشت ادبی، به دستور فتحعلی شاه قاجار و با ریاست او تشکیل شد.

- هدف از تشکیل این انجمن، احیای شعر فارسی و بازگشت به سبک‌های کلاسیک شعر فارسی، به‌ویژه سبک خراسانی و عراقی بود.

- اعضای فعال این انجمن شاعران برجسته‌ای مانند فتح‌علی خان صبا، میرزا عبدالوهاب نشاط، سید محمد سحاب اصفهانی، مجمر اصفهانی، محمد حسین فراهانی، میرزا نصیر طیب، صباحی بیدگلی، هاتف اصفهانی، محمدصادق منشی، حسینعلی آشفته، عمان سامانی و آذر بیدگلی بودند.

علت نادرستی سایر گزینه‌ها:

گزینه ۲:

- اگرچه مجمر اصفهانی، محمد حسین فراهانی و میرزا نصیر طیب از شاعران برجسته دوره بازگشت ادبی بودند، اما جزو اعضای اصلی و فعال انجمن خاقان محسوب نمی‌شوند.

گزینه ۳:

- صباحی بیدگلی، هاتف اصفهانی و محمدصادق منشی از اعضای اصلی و فعال انجمن خاقان بودند، اما عمان سامانی و آذر بیدگلی شاعران دوره قاجار و پس از انجمن خاقان بودند.

گزینه ۴:

- حسینعلی آشفته و عمان سامانی از شاعران دوره قاجار و پس از انجمن خاقان بودند و آذر بیدگلی شاعری گمنام از این دوره است.

۷۷۴. گزینه ۴

دلیل:

• مکتب کبرویه:

این مکتب توسط شیخ ابوالفتوح نجم‌الدین رازی (۵۹۹-۶۶۱ ه.ق) بنیانگذاری شد. رازی در فلسفه و عرفان شهرت فراوانی داشت و آثاری مانند "مرصاد العباد" و "شرح الاسماء الحسنی" را به رشته تحریر درآورد.

• مکتب سهروردیه:

این مکتب توسط شیخ شهاب‌الدین یحیی سهروردی (۵۷۰-۶۱۷ ه.ق) بنیانگذاری شد. سهروردی به خاطر حکمت اشراقی و آثاری مانند "عوارف المعارف" و "حکمة الاشراق" مشهور است.

دلایل نادرستی سایر گزینه‌ها:

۱. حروفیه - شیخیه جوریه:

حروفیه: این فرقه توسط فضل‌الله نعیمی استرآبادی (قرن ۸ ه.ق) بنیانگذاری شد و به خاطر اعتقادات خاص خود به حروف و اعداد، از سوی بسیاری از مسلمانان رد شد.

• شیخیه جوریه: این فرقه توسط شیخ احمد بن محمد (قرن ۱۳ ه.ق) بنیانگذاری شد و در دوره قاجار ظهور کرد.

۲. نوربخشیه - مولویه:

• نوربخشیه: این فرقه توسط نورالدین محمد نوربخش (قرن ۸ ه.ق) بنیانگذاری شد.

• مولویه: این اصطلاح به پیروان مولانا جلال‌الدین رومی (۶۰۷-۶۷۲ ه.ق) اطلاق می‌شود و یک مکتب فکری مستقل محسوب نمی‌شود.

۳. چشتیه - نعمت‌اللهیه:

• چشتیه: این مکتب از قدیمی‌ترین مکاتب تصوف در ایران است و به ابوعبیدالله چشت (قرن ۹ ه.ق) نسبت داده می‌شود.

• نعمت‌اللهیه: این فرقه توسط شاه نعمت‌الله ولی (۷۹۱-۸۳۰ ه.ق) بنیانگذاری شد.

۷۷۵. گزینه ۲

دلیل:

• مکتب واسوخت:

واسوخت مکتبی ادبی در قرن هفتم هجری است که بر بی‌ثباتی دنیا و گذران عمر تأکید دارد. شاعران این مکتب با لحنی غم‌انگیز و حزن‌آلود به ناپایداری جهان و لذت‌های زودگذر آن می‌پردازند.

• ارتباط بیت با مکتب واسوخت:

بیت مورد نظر (خبر دهید به صیاد ما که ما رفتیم به فکر صید دگر باشد و شکار دگر) به وضوح این مضامین را بیان می‌کند:

• مرگ انسان: "ما رفتیم" کنایه‌ای از مرگ شاعر و یارانش است.

• بی‌ثباتی دنیا: "صیاد" نماد کسانی است که به دنبال لذت‌های دنیوی هستند.

• گذران عمر: "صید دگر" و "شکار دگر" به تلاش انسان برای یافتن خوشبختی در دنیا اشاره دارد.

دلایل نادرستی سایر گزینه‌ها:

۱. آن روزگار کو که مرا یار یار بود؟
من بر کنار از غم و او در کنار بود:

این بیت از مولانا جلال‌الدین رومی به مضمون دل‌تنگی برای گذشته و یار از دست رفته می‌پردازد و ارتباطی با مکتب واسوخت ندارد.

۲. ز هر کامی که در ایام او بود
به جز یک آرزو در رام او بود:

این بیت از سعدی شیرازی به مضمون آرزوها و خواسته‌های انسان می‌پردازد و ارتباطی با مکتب واسوخت ندارد.

۳. خوبانش به تاریکی بازار درون
چون آب خضر روان شده در ظلمات:

این بیت از حافظ شیرازی به مضمون تاریکی و ظلمت دنیا می‌پردازد و ارتباطی با مکتب واسوخت ندارد.

۷۷۶. گزینه ۱

• واو استبعاد: این واو برای نشان دادن استبعاد و بعید بودن دو مطلب به کار می‌رود. در بیت مورد نظر، شاعر با لحنی طعنه‌آمیز می‌گوید که صلاح کار (پادشاه) کجا و من خراب (شاعر) کجا، و بین تفاوت راه ما از کجا تا به کجا است؟

دلایل نادرستی سایر گزینه‌ها:

۲. دوش می‌آمد و رخساره برافروخته بود
تا کجا باز دل غم‌زده‌ای سخته بود (واو مقابله):

• واو در این بیت برای نشان دادن مقابله و تضاد بین دو مطلب به کار می‌رود.

۳. عمر برف است و آفتاب تموز
• اندکی ماند و خواجه غره هنوز (واو معیت):
• واو در این بیت برای نشان دادن همراهی و معیت دو مطلب به کار می‌رود.
۴. دیدم و آن چشم دل سیه که تو داری
• جانب هیچ آشنا نگاه ندارد (واو حالیه):
• واو در این بیت برای نشان دادن حالت و وصف به کار می‌رود.
۷۷۷. گزینه ۳

دلیل:

- جمله پیرو به صفت تأویل:
در این نوع جمله، جمله پیرو به معنای صفت تبدیل می‌شود و صفت پیشین را توضیح می‌دهد.
- تبدیل جمله پیرو به صفت در بیت مورد نظر:
در بیت "کسی ملامت وامق کند به نادانی حبيب من که ندیدست روی عذرا را"، جمله پیرو "حبيب من که ندیدست روی عذرا را" به معنای "نادان" است و صفت "نادانی" را توضیح می‌دهد.

دلایل نادرستی سایر گزینه ها:

۱. هنوز با همه دردم امید درمانست که آخری بود آخر شبان یلدا را:
در این بیت، جمله پیرو "که آخری بود آخر شبان یلدا را" به معنای "امید" است و صفت "امید" را توضیح نمی‌دهد.
۲. که گفت در رخ زیبا نظر خطا باشد خطا بود که نبینند روی زیبا را:
در این بیت، جمله پیرو "خطا بود که نبینند روی زیبا را" به معنای "خطا" است و صفت "خطا" را توضیح نمی‌دهد.
۴. تو را در آینه دیدن جمال طلعت خویش بیان کند که چه بودست ناشکیبا را:
در این بیت، جمله پیرو "بیان کند که چه بودست ناشکیبا را" به معنای "بیان" است و صفت "بیان" را توضیح نمی‌دهد.

۷۷۸. گزینه ۴

دلیل:

- ترازگ:

ترازگ به معنای تضاد و تناقض بین دو جمله یا دو عبارت است. در بیت مورد نظر، "در دهان دار تا بود خندان" و "چون گرانی کند بکن دندان" با یکدیگر تناقض دارند. در نیمه اول بیت، شاعر می‌گوید که انسان تا زمانی که دندان دارد باید بخندد، اما در نیمه دوم بیت می‌گوید که اگر گرانی زیاد شود باید دندان‌ها را کند. این دو جمله با یکدیگر تناقض دارند زیرا از یک سو به خندیدن و از سوی دیگر به کندن دندان توصیه می‌کنند.

دلایل نادرستی سایر گزینه ها:

۱. حذف مسند:

مسند در جمله، کلمه‌ای است که صفت به آن اضافه می‌شود. در بیت مورد نظر، مسند "خندان" و "دندان" هستند و هیچ‌کدام حذف نشده‌اند.

۲. حرف ربط همپایگی:

حرف ربط همپایگی برای وصل کردن دو جمله هم‌معنی یا متضاد به کار می‌رود. در بیت مورد نظر، هیچ حرف ربط همپایگی وجود ندارد.

۳. تکرار مسندالیه:

مسندالیه کلمه‌ای است که صفت به آن اضافه می‌شود. در بیت مورد نظر، مسندالیه "خندان" و "دندان" هستند و هیچ‌کدام تکرار نشده‌اند.

۷۷۹. گزینه ۱

دلیل:

- مکعانی "که" در جمله شرط:

در جمله شرط، "که" حرف ربط شرط است و دو جمله را به هم وصل می‌کند. جمله اول (شحنگی بدو مفوض کردیم) شرط و جمله دوم (وی را زیدت نیکویی باشد که در خدمت به کار برد) نتیجه شرط را بیان می‌کند.

- مثال:

در جمله "شحنگی بدو مفوض کردیم. وی را زیدت نیکویی باشد که در خدمت به کار برد"، "که" به معنای "اگر" است و جمله شرط را به جمله نتیجه وصل می‌کند.

دلایل نادرستی سایر گزینه ها:

۲. به رخ چو مهر فلک بی نظیر آفاق است
• که "در این بیت حرف ربط غایت است و به معنای "تا" یا "برای اینکه" است.

۳. اگر زخون دلم بوی شوق می‌آید
 • "که" در این بیت حرف ربط استدراک است و به معنای "اما" یا "لیکن" است.
۴. همی رفت تا مرز توران رسید
 • "که" در این بیت حرف ربط تعلیلی است و به معنای "زیرا" یا "چون" است.
 ۷۸۰. گزینه ۳)
 دلیل:
 • نوع بدل در جمله تأویلی:
 بدل در جمله تأویلی به دو نوع بدل مطابقه و بدل اشتمال تقسیم می‌شود.
 • بدل مطابقه:
 در بدل مطابقه، بدل و مبدل در یک صفت یا خصوصیت با هم مشترک هستند.
 • مثال:
 در جمله "ما زنده به آنیم که آرام نگیریم موجیم که آسودگی ما عدم ماست"، "موج" بدل از "ما" است و هر دوی آنها در حرکت و عدم سکون با هم مشترک هستند.
 • بدل اشتمال:
 در بدل اشتمال، بدل و مبدل در یک مفهوم کلی با هم مشترک هستند.
 • مثال:
 در جمله "سعیدی آن نیست که هرگز زکمندت بگریزد که بدانست که در بند تو خوشتر که رهایی"، "آن" بدل از "سعیدی" است و هر دوی آنها در مفهوم شاعر و عاشق با هم مشترک هستند.
 دلایل نادرستی سایر گزینه‌ها:
 ۱. آن که دائم هوس سوختن ما می‌کرد کاش می‌آمد و از دور تماشا می‌کرد:
 • "کاش می‌آمد و از دور تماشا می‌کرد" جمله پیرو به صفت تأویل است و بدل در آن وجود ندارد.
 ۲. شاهد آن نیست که مویی و میانی دارد بنده طلعت آن باشد که آنی دارد:
 • "بنده طلعت آن باشد که آنی دارد" جمله پیرو به صفت تأویل است و بدل در آن وجود ندارد.
 ۴. سعیدی آن نیست که هرگز زکمندت بگریزد که بدانست که در بند تو خوشتر که رهایی:
 • "که بدانست که در بند تو خوشتر که رهایی" جمله پیرو به صفت تأویل است و بدل در آن وجود ندارد.
 ۷۸۱. گزینه ۲)
 دلیل:
 • وزن عروضی:
 وزن عروضی در شعر فارسی به تعداد هجا و ترکیب زحافات (کوتاه شدن هجاها) در هر بیت بستگی دارد.
 • بحر «مضارع مثنی‌اخر مکفوت سالم عروض و ضرب»:
 این بحر دارای هشت رکن است که هر کدام از دو هجای بلند تشکیل شده است. زحافات در این بحر ممنوع است.
 • بررسی بیت "هر صبحدم که مرغ سحرخوان فغان برآرد طاووس عشق سر زگلستان جان برآرد":
 این بیت دارای هشت رکن است که هر کدام از دو هجای بلند تشکیل شده است. در این بیت هیچ زحافی وجود ندارد.
 دلایل نادرستی سایر گزینه‌ها:
 ۱. دوباره باد بهار به باغ شد پی سپار
 • به باغ شد پی سپار نسیمی ار هر کنار:
 این بیت دارای هشت رکن است، اما در رکن پنجم زحاف "کسر" (کوتاه شدن هجای بلند) وجود دارد.
 ۳. ملک باده‌ای به دست سماعی نهاد پیش
 • یکی طرفه بر یمین یکی طرفه بریسار:
 این بیت دارای هشت رکن است، اما در رکن دوم زحاف "کسر" (کوتاه شدن هجای بلند) وجود دارد.
 ۴. دیدم به خواب خوش که به دستم پیاله بود
 • تعبیر رفت و کار به دولت حواله بود:
 این بیت دارای نه رکن است و با بحر "مضارع مثنی‌اخر مکفوت سالم عروض و ضرب" مطابقت ندارد.